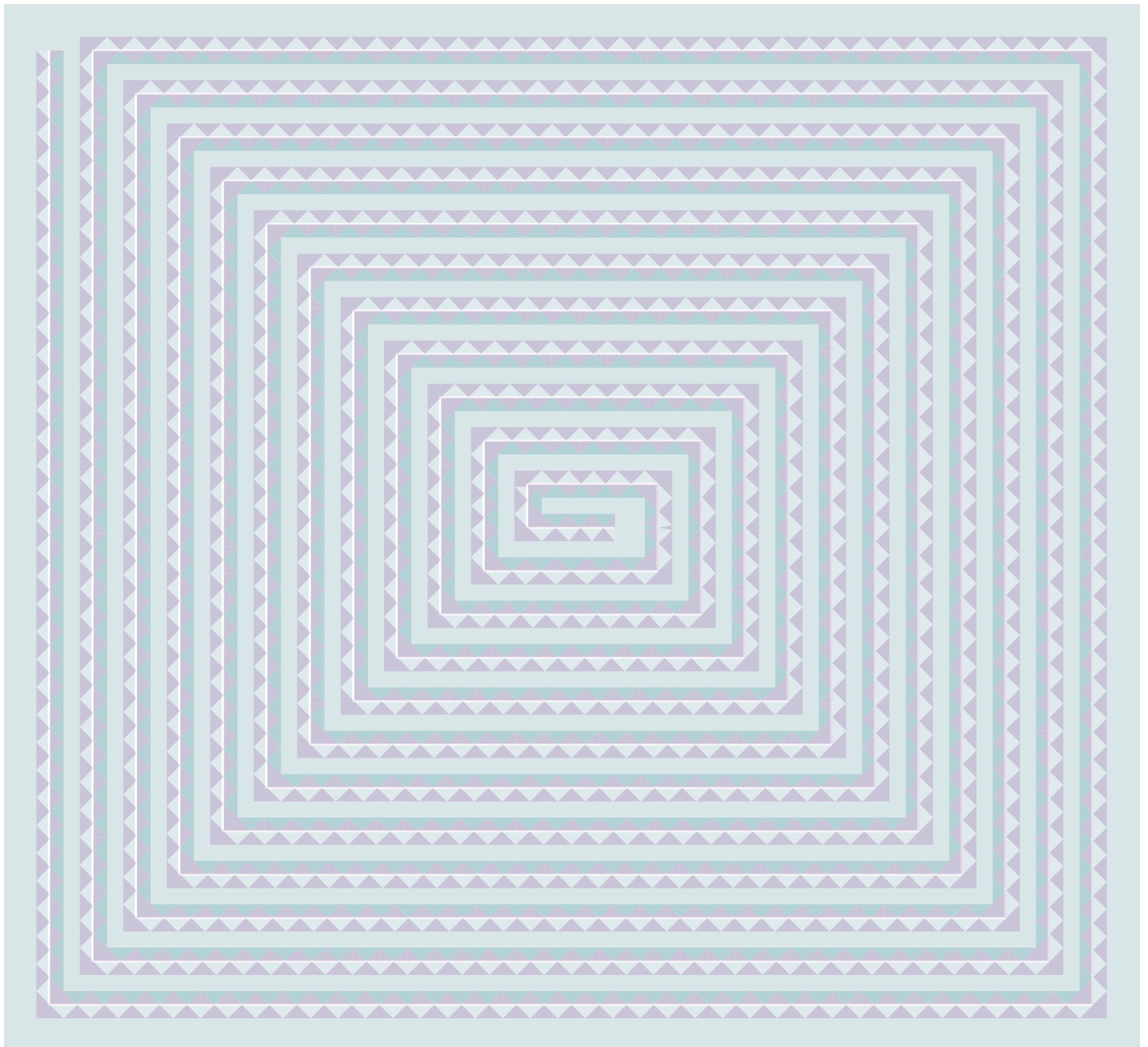

I. Atala 1. Kapitulu

Hurbilketa teorikoa eta kontzeptuala

Arkaitz Fullaondo Elordui-Zapaterietxe

Argitaraldi elektronikoa

Izenburu orokorra: Haur eta gazteen aniztasuna EAEn. (Oker izendatutako) bigarren belaunaldiak

Argitalpenaren urtea eta lekua: 2017, Bilbo

Argitaratzailea: Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua

Diseinua eta maketazioa: Taide Arteta, Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia

Dokumentazioa: Antonio Gómez, Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia

Itzulpena: Bakun Itzulpen eta Argitalpen Zerbitzuak, S.L.

ISBN: 978-84-9082-621-8 (obra osoarena)

AURKIBIDEA

Sarrera	5
1. Bigarren belaunaldiaren kontzeptua	9
2. Bigarren belaunaldiei buruzko ikuspegiak eta teoriak	11
2.1. Asimilazio mailakatua	12
2.2. Bazterketaren belaunaldiak	16
2.3. Bigarren belaunaldiaren abantaila	17
2.4. Neoasimilazionismoa	17
3. Bigarren belaunaldiak eta eskola-errendimendua	19
4. Bigarren belaunaldiak eta identitatea	23
5. Bigarren belaunaldiak eta eskola-segregazioa	25
Bibliografia	27

SARRERA

1980ko hamarkadan egin zen immigrazioaren bigarren belaunaldiak deritzeneen egoerari buruzko nazioarteko lehen azterlana. Hain zuzen, “International Migration and the Cultural Sense of Belongingness of the Second Generation” izeneko proiektuak hainbat herrialdetako bigarren belaunaldien egoera aztertu zuen (Liebkind, 1989). Alabaina, 1990eko hamarkadan hasi zen gai hori garrantzi zientifikoa hartzen. Hala, urte haietan hainbat azterlan egin zituzten adituek, eta bigarren belaunaldien gizarteratze-prozesua aztertze teorian nagusiak agertzen hasi ziren.

1990eko hamarkadaren hasieran, “bigarren belaunaldien gainbehera” kontzeptua agertu zen; Estatu Batuetako gizartean immigrazioaren bigarren belaunaldiak arrakasta automatikoa izango zuela uste zutenen teoria kolokan jarri zuen kontzeptua. Gansok bere ikerketan aipatu zuen 1965. urteaz geroztik Estatu Batuetara iritsi ziren immigranteen seme-alaba askok eta askok ez zutela aukerarik izango *mainstream* ekonomiako enpleguak eskuratzeko. Egile horren arabera, batez ere immigrante hispaniarren eta arraza beltzekoen seme-alabek jasan beharko zuten egoera hori, gurasoek eskuratu ahal izan zituzten enpleguetara iritsi ezin hori, alegia.

Urtebete geroago, asimilazio mailakatuaren teoria formulatu zuten eta “beheranzko asimilazio” kontzeptua agertu zen Estatu Batuetan (Portes & Zhou, 1993). Kontzeptu horren arabera, nazionalitate jakin batzuetako bigarren belaunaldiak, batez ere jatorri hispaniarrekoak eta arraza beltzekoak, gizaritegiturako behe-beheko klaseen artean integratzeko prozesu batean leudeke, eta pobrezia- eta bazterketa-egoera etengabe.

Lan hauek immigranteak eta ondorengo belaunaldiak AEBko gizartean integratzeko prozesuari buruzko eztabaida piztu zuten; hain zuzen, gizarte haren testuinguruan asimilazioaren kontzeptua birplanteatu beharra izan zen

eztabaida horren muina. Lan horiek erakutsi zuten asimilazioa ez dela prozesu erdi-automatikoa eta lineala, belaunaldien arteko ibilbideen bitartez gertatzen dena; aitzitik, ikuspegi teoriko horiek nabarmentzen dute badirela beste zenbait faktore ere, eta horien arabera integrazio-prozesuak era batekoak edo beste-koak izaten direla. Ikuspegi horien artean, bi hauek dira nabarmentzekoak: asimilazio mailakatuaren teoria eta neosimilazionismoa.

Beraz, bigarren belaunaldiei buruzko azterlan horiek ezbaian jarri dituzte imigrazioaren gizarteratzeari buruzko teoria klasikoak. Pertsona migratzaileen seme-alaben integrazio-prozesua eta gizarte-mugikortasuna aztertzen dugun neurrian, migrazio-fenomenoak sortzen duen aniztasun sozialaren egituratzea bera aztertzen dugu. Gizarte-mugikortasuna, lan-merkatu sartzeari, hezkuntza-sistemak giza kapitala eskuratzeko eta, modu horretara, lan merkatuan lehiatu ahal izateko duen eginkizuna, seme-alaben posizioa gurasoekiko, identitate berriak edo bazterketa-egoerak berak, alderdi horiek guztiak funtsezko elementuak dira literatura zientifikoan. Horrenbestez, dimentsio anitzeko aztergaia dugu eskuartean.

Arestian adierazi dugunez, 1990eko hamarkadaz geroztik azterlan asko egin dira bigarren belaunaldiei buruz; nazioarte mailako lan konparatibo ugari. 1990eko hamarkadaren erdialdera ISCEY proiektuak “International Comparative Study on Ethnocultural Youth” (Berry et.al., 2006) hainbat herrialdetako akulturazio-prozesuak aztertu zituen. 1990eko hamarkadaren amaieran, berriz, EFFNATIS proiektuak (“Effectiveness of National Integration Strategies towards Second”) Europako zortzi herrialdetako gizarteratze-politiken eta politika horiek bigarren belaunaldien gain izandako emaitzen arteko erlazioa aztertu zuen (Aparicio, 2007). Garai berean, baina Estatu Batuetan, Portesek eta Rumabutek CILS ikerketa-proiektua gauzatu zuten (“Children of Immigrants Longitudinal Study”); hain zuzen, Hego Floridako eta Kalifornia Hegoaldeko bigarren belaunaldien luzetarako azterketa egin zuten bi egileok (Portes & Rumbaut, 2001). Berrikiago, Europan, TIES proiektuak (“Immigranteen bigarren belaunaldiaren gizarteratzea Europan”) Europako hainbat herrialdetan bigarren belaunaldien gizarteratze-prozesua nola gauzatzen ari den aztertu du (Crul, Schneider, & Leslie, 2012). Eta ez da argitaratu zaharra “The Children of Immigrants at School. A Comparative Look at Integration in the United States and Western Europe” talde-lana, Estatu Batuetako eta Europako hainbat hiritan eskola-esparruan bigarren belaunaldien egoera zein den aztertu eta alderatu duen ikerketa. Hain zuzen, lan horrek aukera eman du AEBko eta Europako testuinguruaren azterketa konparatiboa egiteko (Alba & Holdaway, 2013).

Espanian gai horri buruzko literatura zientifikoa aztergai dugula, ILSEG proiektua (“Bigarren belaunaldiaren luzetarako ikerketa”) da nabarmentzekoa (Aparicio & Portes, 2014).

Milurteko berria hasi zenez geroztik, ekoizpen akademiko oparoa jaso da talde-lanean gauzatutako hainbat argitalpenetan. Hauek dira adibide azpimarragarrienetako batzuk: García eta Carrascoren “Población inmigrante y escuela: conocimientos y saberes de investigación”; Grupo Interdisciplinario de Investigadores/as Migrantes-en “Familias, niños, niñas y jóvenes migrantes. Rompiendo estereotipos”; López eta Cachónen “Juventud e inmigración. Desafíos para la participación y la integración” liburua; eta Huelvako kasuari buruzko Hijai azterlana, Gualdak koordinatua (García & Carrasco ed., 2011; Grupo Interdisciplinario de Investigadores/as Migrantes, 2010; López & Cachón coord., 2007; Gualda ed., 2010)

Euskal Herrian, orain arte ez da lan askorik egin bigarren belaunaldiei buruz. Neurri handi batean migrazio-dinamikaren beraren ondorioa da hain azterlan gutxi izatea; izan ere, dinamika hori dela-eta, Estatuko bigarren belaunaldi horrek beste lurralde batzuetan baino atzerapen handiagoz hartu du garrantzia gure gizartean. Hala ere, egindako lanen artean nabarmentzekoak dira Barquínek immigrazioari eta hezkuntza-esparruko aniztasunari buruz eginikoak (Barquín, 2015; Barquín, 2009). Esparru berean, badira beste zenbait egile eta lan ere. Etxeberriak (Etxeberria et al., 2012), adibidez, ikasleen etorkinekiko jarrerak aztertu izan ditu; Fouassierrek eta Shershnevak (2014) ikasle atzeritarrek euskal hezkuntza sisteman duten presentzia aztertu izan dute ikuspegi kuantitatibotik; eta Fullaondo, Moreno eta Aierdik (2015) bigarren belaunaldizat har daitezkeen biztanleak neurtzeko metodologia berri bat garatu dute, 2011ko Biztanleria eta Etxebizitza Erroldan jasotzen den “jatorria” aldagaian oinarrituta.

1

Bigarren belaunaldiaren kontzeptua

Bigarren belaunaldia kontzeptua modu zabalean erabili izan da eta erabiltzen da etorkinen etxeguneetan hazi diren neska-mutilak definitzeko, alde batera utzita gurasoen jatorriko herrialdean jaioak diren edota jaio ondoren iritsi diren harrerako herrialdera (Alba & Holdaway, 2013).

Alde horretatik, 1.5 belaunaldia eta 2.0 belaunaldia bereizi ohi dira. 1.5 belaunaldia gurasoen jatorriko herrialdean jaio eta gizarteratze-prozesua han hasi duten seme-alabek osatzen dute, eta 2.0 belaunaldia, berriz, harrerako herrialdean jaio eta gizarteratu direnek.

Kategoria horien bidez aukera dugu honako talde hauek bereizteko: beren proiektuarekin migratu zuten pertsonak (1.0), harrerako herrialdean jaio zirenak (2.0) eta jatorriko herrialdean jaio eta harrerako herrialdean gizarteratu zirenak (1.5).

“Bigarren belaunaldia” kontzeptua bera ere eztabaida- eta polemika-iturri da. Egiten zaion kritiketako bat da kolektiboa homogeneousatzen duela eta ez duela talde zabal horren berezko aniztasuna islatzen. Era berean, kolektiboa estigmatizatu ere egiten du, gurasoen jatorria lehenesten duelako beste edozein ezaugarriren gainetik.

Literatura zientifikoan askotan eztabaidatu da nola definitu talde hori: *bigarren belaunaldi*, *pertsona immigranteen seme-alaba*, *etorkin gazte* eta abar. Termino horien arteko aldeak ez dira semantikoak edo terminologiari loturikoak soilik; aitzitik, kontzeptuzkoak ere badira, analisirako perspektibarekin eta aztergaiaren beraren definizioarekin lotura duten diferentziak aipatzen direlako.

2

Bigarren belaunaldiei buruzko ikuspegiak eta teoriak

Adituek hainbat eredu teoriko landu dituzte bigarren belaunaldi horien gizarteratze-prozesua ulertu ahal izateko. Apariciok eta Portesek, aurrez Portes eta Rivak eginiko lanean oinarrituta, joera teoriko nagusien laburpena egin zuten, eta bi ikuspegitan banatu zituzten korronteak: kulturalista eta estrukturalista (Aparicio & Portes, 2014; Alejandro & Rivas, 2011). Korronte kulturalistak honako faktore hauek hartzen ditu ardatz bigarren belaunaldien gizarteratzea aztertzeko: kulturaren, hizkuntzaren edo identitatearen asimilazioa eta gisa-koak; korronte estrukturalistak, aldiz, beste faktore hauek hartzen ditu aztergai: hezkuntza-maila, lan-merkatua, errenta-maila, etab.

Korronte hauen barnean, bi ikuspegi dira bereziki garrantzitsuak (1. taula): bat, korronte teoriko kulturalistaren barnean, neoasimilazionismoaren teoria (Richard Alba eta Victor Need dira teoria hori landu duten egile nabarmenenak); eta bestea, korronte estrukturalistaren barnean, *Asimilazio mailakatuaren* teoria (Alejandro Portes eta Ruben Rumbaut dira teoria hori gorpuztu duten egile nabarmenenak). Bi ikuspegi horien barnean badira beste teoria batzuk, hala nola *Erronka hispaniarra*, Samuel Huntingtonena, ikuspegi kulturalistaren barnean, eta *Bigarren belaunaldiaren abantaila* eta *Bazterketaren belaunaldien* tesia, azken biak ikuspegi estrukturalistaren barnean.

1. taula. *Integrazioari buruzko ikuspegi teorikoen panoramika*

IKUSPEGIA	AUTORE NAGUSIAK	INTEGRAZIOAREN IKUSMOLDEA (ASIMILAZIOA)	ONARRI ENPIRIKOA
Ikuspegi kulturalistak			
Erronka hispaniarra	Samuel Huntington	Ezkorra, ez da ari gertatzen.	Teorikoa.
Neosimilazionismoa	Richard Alba eta Victor Nee	Baikorra. Iraganeko belaunaldietan bezala gertatzen da, eta, era berean, gizarte hartzailea eraldatzen ari da.	Immigranteen integrazioari buruzko ikerketa historiko eta garaikideen gaineko bigarren mailako berrikuspena.
Ikuspegi estrukturalistak			
Bigarren belaunaldiaren abantaila	Philip Kasinitz, John Mollenkopf, Mary C. Waters eta Jennifer Hoidaway	Baikorra. Bigarren belaunaldia abantailak ematen dizkion eremu sozial eta kultural batean dago.	New Yorkeko gazte helduen bigarren belaunaldiaren gaineko zeharkako azterketa.
Bazterkeriaren belaunaldiak	Edward Telles eta Vilma Ortiz	Ezkorra. Mexikar-estatubatuarrak langile-klasean geldirik daude edo arraza-azpitalde batean integratzen ari dira.	Los Angelesko eta San Antonioko mexikar-estatubatuarren hiru belaunaldiren baino gehiagoren gaineko luzetarako azterketa.
Asimilazio segmentatua	Alejandro Portes eta Ruben Rumbaut	Mistoa. Asimilazioa lagungarri edo kaltegarri izan daiteke lorpen sozial eta ekonomikoetarako, gurasoen giza kapitalaren, familia-egituraren eta txertatze-testuinguruen arabera.	San Diegoko eta Florida hegoaldeko bigarren belaunaldiko gazteen gaineko luzetarako azterketa, nerabezarotik lehen helduarora.

Iturria: Aparicio & Portes (2014), Portes & Rivas (2011) oinarri hartuta

Asimilazio mailakatua

Estatu Batuetan bigarren belaunaldiek eginiko gizarteratze-ibilbideen azterketan du sorburua asimilazio mailakatuaren teoriak. Teoria honen oinarritzko ideia da talde hori gizarte-egituraren zer mailatan edo segmentutan dagoen jakitea. Hau da, ez da ezbaian jartzea ea gizarteratze-prozesua gertatzen den ala ez, baizik eta gizartearen zer mailatan integratuko den talde jakin hori. Portes, Fernández-Kelly eta Hallerren irudiko, hiru alderdi hauek baldintzatuko dute prozesu hori: *“Aurreko literaturaren arabera, gaur egungo immigranteek hiru erronka nagusiri egin behar diete aurre hezkuntza-ibilbidean eta lan-munduan arrakasta lortu ahal izateko. Lehenik eta behin, arrazakeriak edo arrazaren ondoriozko bazterketak indarrean dirau egun ere; bigarrenik, AEBko lan-merkatuak bidegurutze bat hartu du eta gero eta desoreka handiagoak ditu; eta hirugarrenik, egoera txarrean dauden hiriko eremu batzuetan baztertutako biztanleria ari da finkatzen”* (Portes, Fernández-Kelly, & Haller, 2006, p. 9).

Egile horien arabera, arraza-bazterketa, lan-merkatuaren egitura eta etorkinak bizi diren auzoen gizarte-testuingurua dira asimilazio-prozesuan modu eraba-

kigarrian eragiten duten baldintzak eta faktoreak, eta familia etorkinek horiei egin behar diete aurre. Zehaztu beharrekoa da, ordea, faktore horiek Estatu Batuetako egoera sozial eta urbanoaren testuinguruan ulertu eta interpretatu behar direla (Portes, Fernández-Kelly, & Haller, 2006).

1. Arraza-bazterketaren faktoreari dagokionez, egileok azpimarratzen dute oinordetza fenotipikoak eta desberdintasun fenotipikoen ondoriozko harrisi baztertzailiek eragotzi egiten dutela bigarren belaunaldien gizarte-mugikortasuna. AEBko kasuan, bazterketa hori batez ere beltzen komunitateak jasaten duela.
2. Lan-merkatuak hartu duen bidegurutzea edo dualtasun gero eta handiagoa da beste faktoreetako bat. Desindustrializazioa areagotzen eta zerbitzuen garrantzia handitzen joan da Estatu Batuetan, eta, horren ondorioz, lan-merkatuan aldaketak gertatu dira eta prekarizazioa sortu da. Prekarizazio horren oinarrian, zerbitzuen sektoreak bultzatutako dualtasun gero eta handiagoa legoke; izan ere, sektore hori bi enplegu motatan zatituta dago: alde batetik, lan kualifikatuak eta ondo ordainduak, eta, bestetik, lan ez-kualifikatuak eta gaizki ordainduak. Bai hezkuntzak eta bai bazterketaren harresiak segmentu prekario horretarantz bultzatzen dituzte bigarren belaunaldiak.

Aipatutako egileen iritziz, desagertzen joan diren industriako enplegu horiei esker gertatu zen Europako immigranteen eta haien bigarren belaunaldien gizarte-mugikortasuna 1940ko eta 1950eko hamarkadan. Enplegu horiei esker gizartean aurrera egin ahal izan zuten immigrante horiek, eta, hein handi batean, erdi-mailako klase zuria osatu zuten. Hain zuzen, gehiengoaren gizarte-klase horretara iristea dute jomuga immigrazioaren bigarren belaunaldiek.

Bigarren belaunaldiek ondo ordaindutako enpleguen segmentu horretara iristea dute xede, eta, horretarako, hezkuntzan bilatzen dituzte goranzko gizarte-mugikortasun hori lortzeko beharrezkoak diren baliabideak. Alabaina, alde nabarmenak daude nazionalitate batzuen eta besteen artean, eta, hala, lan-merkatuko segmentu kualifikatuan lanean hasteko aukera eman dezakeen unibertsitate-titulua lortzeko itxaropen eta benetako aukera gutxiago dute batzuek besteek baino. Hain zuzen, egoera sozio-ekonomiko ahulenean dauden immigranteek dute aukera gutxien.

3. Hirugarren eta azken faktorea etorkinak bizi diren gizarte-testuinguruarekin loturikoa da. Estatu Batuetako hirietan, biztanle etorkinen gehiengoa pobrezia- eta kriminalitate-arazoak dituzten auzoetan bizi da, eta arazo horiek eragin kaltegarria dute bigarren belaunaldiengan; besteak beste, eskola garaia baino lehen uzten dutelako, gazte-bandetan parte hartzen dutelako edota droga kontsumitzen eta trafikatzan hasten direlako. Tes-

tuinguru sozial eta urbano kaltegarri hori funtsezko faktorea da beheranzko asimilazioa gertatzeko; hau da, bigarren belaunaldiek gizartean duten posizioa gurasoena baino beheragokoa izateko.

Asimilazio mailakatuaren teorikoen iritziz, familiek eta seme-alabek erronka horiei nola aurre egiten dieten eta aurre egiteko zer baliabide dituzten, horren arabera izango da asimilazio-prozesua.

Aparicio eta Portesek asimilazio mailakatuaren ikuspegitik gizarteratze-prozesuan kontuan izan beharreko beste zenbait aldagai aipatzen dituzte, hala nola etnia bereko komunitateen izaera, nazionalitate batzuekiko eta besteekikiko indarrean diren gobernu-politikak eta harrerako gizartean arraza eta etnizitatearekiko dauden estereotipoak (Aparicio & Portes, 2014). Faktore horiek testuinguru jakin bat sortzen dute eta bigarren belaunaldiek eta horien gurasoek horri egin behar diote aurre gizarteratze-prozesuan.

Hala ere, faktore horien eragina, bere horretan, ez da nahikoa integrazio-prozesua esplikatzen: gurasoek dituzten baliabideak eta eragozpenei aurre egiteko martxan jartzen dituzten estrategiak ere kontuan hartu behar dira. Alde horretatik, Apariciok eta Portesek (2014) kontuan hartu beharreko hiru guraso-baliabide, edo *oinarrizko faktore erabakigarri* aipatzen dituzte: aiten eta amen giza kapitala, harrerako testuinguruak egiten duen ekarpena eta familia-egitura.

1. Giza kapitalari dagokionez, gurasoek zenbat eta giza kapital handiagoa izan –hau da, zenbat eta gaitasun eta prestakuntza arautu gehiago izan–, orduan eta baliabide gehiago izango dituzte familiek beren seme-alabak hezteko. Egile horien iritziz, orobat, familia-baliabide gehiago izatearen ondorioz, gurasoek itxaropen handiagoak ere izan ditzakete bigarren belaunaldiekiko.
2. Gurasoek hona iristean izan duten harrerako testuingurua faktore oso garrantzitsua da, eta hor ere hainbat faktore baldintzatzaile izaten dira: gobernu-politikak, harrerako gizartearen jarrerak eta etnia bereko komunitatearen baliabideak berak, besteak beste. Aparicioaren arabera, hiru faktore horien konbinazioak harrerako hiru testuinguru mota sor ditzake kanpotik datozenentzat: aldekoa, neutrala edo aurkakoa.
3. Familia-egiturari dagokionez, egileek bi familia-eredu bereizten dituzte: guraso bakarrekoak eta bi guraso biologikoak buru dituzten familiak. Eta gaineratzen dute bigarren familia-eredu horrek zenbait abantaila eman ditzakeela.

Apariciok eta Portesek (2014) beste faktore bat ere aipatzen dute: bigarren belaunaldien akulturazio selektiboa. Horrek esan nahi du bigarren belaunal-

diek harrerako gizartearen hizkuntza eta kultura berenganatzen dituztela eta, aldi berean, gurasoen jatorriko hizkuntzari, balioei eta ohiturei eusten dietela.

Hainbat egileren iritziz, akulturazio selektiboa abantaila bat izan daiteke bigarren belaunaldientzat, bi hizkuntzak dakizkiten neurrian harrerako gizartearen egoera hobean koka daitezkeelako, aldi berean gurasoen jatorriarekiko lokarriari eutsita. Aparicio eta Portesen arabera (2014) akulturazio selektiboa gurasoen eta etnia bereko komunitatearen estrategia bat litzateke. Gainera, prozesu hori gauzatuko bada, ezinbestekoa da gurasoen ahalegina seme-alabak harrerako gizartearen behar gehien duten segmentuekin ez parekatzeko.

Ondoko 2. taulan asimilazio mailakatuan oinarritutako belaunaldi-arteko mugikortasun-ibilbideen eredu batzuk ikus ditzakegu. Portesek eta Rumbautek zehaztutako eredu horrek (2001) orain arte azaldutako faktoreen arabera hiru ibilbide mota erakusten ditu (Portes & Rumbaut, 2001).

2. taula. *Belaunaldien arteko mugikortasunaren ibilbideak: ereduak*

GINARRIZKO DETERMINATZAILEAK	LEHEN BELAUNALDIA	BIGARREN BELAUNALDIA	HIRUGARREN BELAUNALDIA ETA ONDORENGOAK
Giza kapitala	1. ibilbidea. Erdiko klasearen estatusaren lorpena, giza kapital handi batean oinarritua. 2. ibilbidea. Langile-klaseko okupazioak dituzten gurasoak, baina komunitate koetniko indartsuetan daudenak. 3. ibilbidea. Langile-klaseko okupazioak dituzten eta komunitate koetniko ahuletan dauden gurasoak.	→ Lanbide- eta enpresa-okupazioak eta erabateko akulturazioa.	→ Erabateko integrazioa erdi-mailako korrante sozial eta ekonomikoan.
Familia-egitura		→ Akulturazio selektiboa ^a : erdiko klasearen estatusaren lorpena, hezkuntzako lorpenen bidezkoa.	→ Erabateko akulturazioa eta erdi-mailako korranteko integrazioa.
Txertatzeko moduak		→ Akulturazio disonantea ^b eta hezkuntzako lorpen apalak.	→ a. Beste batzuen mendeko eskulanetan geldirik. → b. Bizimodu desbideratueterako beheranzko asimilazioa.

a. Gurasoen hizkuntza gordetzen da, ingelesa eta ohitura estatubatuarrak barneratzearekin batera.

b. Gurasoen kultura baztertzen da eta belaunaldien arteko komunikazioa hautsi egiten da.

Iturria: Aparicio & Portes (2014), Portes & Rumbaut (2011) oinarri hartuta

2. taulan ikus daitekeenez, ereduak definitutako hiru ibilbide motetan, hauek dira oinarritzko faktore erabakigarriak: familien giza kapitala, familia-egitura eta gizarteratzeko moduak.

Lehen ibilbidean, lehen belaunaldiko immigranteak harrerako gizarteko erdi-mailako klasean txertatzen dira, batez ere beren giza kapital altuari esker. Kasu honetan, bigarren belaunaldiek goranzko gizarte-mugikortasuna izango lukete, gurasoen giza kapital altu horren gaitasunak eta eraginak bultzatuta, eta enpresa- eta lanbide-okupazioak eskuratuko lituzketela. Era berean, bi-

garren belaunaldi horrek erabateko akulturaziorako joera izango luke harrerako gizartearekiko. Hirugarren belaunaldiaren kasuan, integrazioa erabatekoa litzateke harrerako gizarteko erdi-mailako klase sozio-ekonomikoan. Ibilbide teoriko honetan, beraz, goranzko gizarte-mugikortasuna nagusitzen da, batez ere giza kapitalaren faktorean oinarrituta.

Bigarren ibilbidean, immigranteen lehen belaunaldia harrerako gizarteko langile-klasean txertatzen da, eta etnia bereko komunitate indartsuak bizi diren lekuetan bizi da. Horrek aukera ematen die komunitate horietako baliabideak eskuratzeko eta gizarte-sareak baliatzeko. Bigarren belaunaldiak akulturazio selektiboa du bereizgarri, eta hezkuntzan eskuratutako lorpenen bitartez harrerako gizarteko erdi-mailako klaserako bidea egiten du. Hirugarren belaunaldiaren kasuan, erabateko akulturazioa gertatzen da eta belaunaldi horretako kideak erdi-mailako klasean integratzen dira. Laburbilduz, ibilbide-eredu horrek ere goranzko gizarte-mugikortasuna erakusten du, etnia bereko komunitateek duten rola garrantzian eta akulturizazio-prozesuan oinarrituta.

Azkenik, hirugarren ibilbidearen abiapuntuko egoera bigarrenaren antzekoa da: immigranteen lehen belaunaldia harrerako gizarteko langile klasean txertatzen da, baina aldea da kasu honetan etnia bereko komunitate ahulak bizi diren inguruneetan bizi dela. Ibilbide honetan, bigarren belaunaldiak beste era bateko akulturizazio baten alde egiten du; hala, gurasoen kulturari uko egiten dio eta belaunaldi-arteko komunikazioa hausten du. Ibilbide horretan, gainera, bigarren belaunaldiak emaitza kaskarrak lortzen ditu hezkuntzan. Hirugarren belaunaldiaren kasuan, ereduaren arabera bi egoera sor daitezke: batean, hirugarren belaunaldi hori gizarte-mugikortasuneko prozesuan ez atzera ez aurrera geratzen da, eskuz egin beharreko edo mendeko lanetan; bestean, belaunaldi horren beheranzko asimilazioa gertatzen da. Beraz, ibilbide honen bereizgarria da ez dagoela goranzko gizarte-mugikortasunik eta, kasu batzuetan, kontrako, beheranzko mugikortasuna dagoela.

Bazterketaren belaunaldiak

Ikuspegi estrukturalistarekin jarraituz, Bazterketaren belaunaldien tesia (Belaunaldi-arteko bazterketa ere esaten zaio) ideia honetan oinarritzen da: bigarren belaunaldiak baztertuta eta gizartean gora egiteko aukerarik gabe daude ez gaitasun gutxiago dituztelako baizik eta etnia- edo arraza-talde indartsuetako kide izateak marka eta bereizgarri jakin batzuk eransten dizkielako. Hein batean, arraza-bereizkeriaren tesian oinarritzen da tesi hori; lan horietan Los Angelesko eta San Antonioko mexikar-estatubatuarren hainbat belaunaldi aztertu zituzten egile horiek (Telles & Ortiz, 2008). Hainbat belaunaldiren luzetarako azterketa baten bidez, egiaztatu zuten lehen eta bigarren belau-

naldiaren artean aurrerapauso nabarmenak sortzen zirela egoera ekonomikoari zegokionez, baina bilakaera hori eten egiten zela gero. Kalitatezko hezkuntza jasotzeko aukerarik ez izatea, diskriminazioa, aurkako immigrazio-politikak eta etniaren araberrako eskulan merkean oinarritutako eskualdeko ekonomia, horiek ziren, funtsean, eten horren edo esperientzia txar horren arrazoiak.

Bigarren belaunaldiaren abantaila

Ilido estrukturalistaren barnean beste ikuspegietako bat Bigarren belaunaldiaren abantailaren tesia da. Kasinitzek New Yorken egindako ikerketa bat da tesi horren oinarri empirikoa (Kasinitz et al. , 2008). Tesi horren ideia nagusia da bigarren belaunaldiko gazteek, gizarte eta kultura arloko hainbat korronteren bidegurutzean dauden heinean, informazio-masa eta euskarri handiagoa dutela eskura, eta, horri esker, gaitasun berezia eskuratzen dutela mugikortasunerako. Gazte horiek beren komunitateetako gizarte-sareetara nahiz erakundee-tako baliabideetara jotzen dute. Teoria horretan oinarrituta (Europar oraingoz ez dago babestuko duen ebidentziarik), EAEko kasuan, gazte hauek aurreratu egingo lituzkete gurasoak gizarteratzeko lasterketan, baina ez bertako kultura-korronteeetako erabateko akulturazioa lortu dutelako, bi kulturetan indarrean diren baliabideak erabiltzen dituztelako baizik.

Neosimilazionismoa

Bestalde, ikuspegi kulturalistaren barnean, hor dago Neosimilazionismoaren teoria. Alba eta Nee dira teoria hori gorpuztu duten egile nagusiak (Alba & Nee, 2003). Teoria horren muina da, lehenago edo beranduago, asimilazio kultural eta politikoa gertatu egiten dela azkenean, eta gaur egungo migrazioetan ere gertatu egiten dela prozesu hori, eta iraganeko prozesuekin alde handirik gabe, gainera.

Ikuspegi horrek adierazten du immigranteak ez direla gizartearen segmentu jakin batean integratzen, interakzio-korrante zabal batean baizik, eta korrante hori, aldi berean, beraiekin batera eraldatzen doala. Gaur egungo immigranteen seme-alabak, baita ondorengo belaunaldia ere, gizarte-gorputzean egokitzen dira, nahiz eta horretarako denbora behar den eta gizarte-mugimendua ez den beti goranzkoa. Harrerako herrialdearen kulturen murgiltzea eta kultura hori barneratzea prozesu saihestezina da.

Europar, hor dugu TIES proiektua (“Immigranteen bigarren belaunaldiaren gizarteratzea Europar”). Europako hainbat herrialdetan bigarren belaunaldien gizarteratze-prozesua aztertzen du proiektu horrek (Crul, Schneider, & Leslie,

2012). Proiektu horrek analisirako esparru bat zehazten du Europako testuinguruan bigarren belaunaldiak aztertzeko; hori du alderik interesgarrienetako bat. Ikuspegi estrukturalistatik abiatuz, azterlanaren ondorioetako bat da, Europan, AEBn ez bezala, bigarren belaunaldiek testuinguruaren eta horko baldintzen arabera hartzen dutela lekua harrerako gizarteetan.

Crul, Schneider eta Leslieren arabera (2012), Europan, bigarren belaunaldiek gizartearen beren lekua aldarrikatzen duten aldi berean, gizarte-talde nagusiaren gehiengoa gainbeheran dator eta gero eta ahalmen gutxiago du gainerako talde etnikoak asimilaziorantz presionatzeko.

Kasu honetan, gizarteratze-testuinguruaren eta testuinguru hori baldintzatzen duten faktoreen eraginez, gizarteratze-prozesu eta gizarte-posizionamendu desberdinak sortzen dira, eta prozesu horiek era batekoak edo bestekoak izan daitezke lurralde-eskalaren arabera (aldeak daude estatuko eta tokiko eskalaren artean) eta nazionalitateen beren arabera (aldeak estatuen artean). Bestalde, Europako kasuaren bereizgarrietako bat, eta beharbada AEBko kasuekiko alderik handienetako bat, ongizate-estatuak gizarteratze-prozesuan daukan eginkizuna da. Alde horretatik, ongizate-estatuak goranzko gizarte-mugikortasuneko prozesuei ematen die bide, batez ere hezkuntza-sistemaren bitartez, hezkuntza-sistema horrek aukera ematen duelako horrelako prozesuak gertatzeko, gurasoen laguntza ekonomikoa nahitaez erabakigarria izan gabe.

Erakunde publikoek hainbat arlotan (hezkuntza, lan-merkatua, etxebizitza, erlijioa, herritarrak) bultzatutako politika publikoen arabera zehazten da gizarteratze-testuingurua. Era berean, gizarte- eta politika-testuingurua oso garrantzitsuak dira bigarren belaunaldiek gizarte eta kultura arloko jardun eta ekimenetan parte hartu ahal izateko eta harrerako gizarteko kide direla sentitzeko. Alde horretatik, aniztasuna bera Europako gizarteko gaur egungo gizarteratze-testuinguruaren beste alderdietako bat da.

3

Bigarren belaunaldiak eta eskola-errendimendua

Hezkuntza-esparrua izan da bigarren belaunaldiei buruzko lan askoren aztergai nagusia. Besteak beste, eskola-bereizketa, hezkuntza-errendimendua eta horrek gizarte-desorekekin duen zerikusia, itxaropenak eta bizikidetzak ohiko aztergaiak izan dira ikerlan akademikoetan.

Pertsona migratzaileen seme-alabek eta haien familiek hezkuntza arloan dituzten itxaropenen harira, ikerlan batzuek diote badagoela lotura itxaropen horien eta hezkuntza-errendimenduaren artean. Cebollak eta Martínez de Lizarrondok (2015) zehazten dutenez, itxaropenen eta ikasketa-errendimenduaren arteko lotura “Wisconsin Eredueak” deritzonak jaso zuen, eta horren arabera, ageriko lotura dago familiaren ezaugarrien eta hezkuntza-errendimenduaren artean (Sewell, Haller, & Portes, 1969). Hala, egile horien irudiko, familiaren ezaugarrien arabera izango lirateke seme-alaben itxaropenak, eta, aldi berean, itxaropen horien arabera haien errendimendua (Cebolla & Martínez de Lizarrondo, 2015, p. 3). Carrascok, Pàmiesek eta Bertranek (2009) berreszten dute ez dagoela kontrakoa frogatuko duen inolako azterlan ez kuantitatiborik ez kualitatiborik, eta zehazten dute familien egoera sozio-ekonomikoa eta gurasoen hezkuntza-maila loturik daudela seme-alaben eskola-errendimendurekin (Carrasco, Pàmies, & Bertran, 2009). Portesek eta Apariciok (2014) itxaropen horien eragina aztertu dute, eta ondorioztatu dute, Espainian, estatua sozio-ekonomikoa, Espainian bizitzen egindako denbora eta gaztelania jakitea hezkuntza-itxaropenak hobetzeko faktoreak direla.

Alabaina, lotura hori gorabehera, 1980ko hamarkadaz geroztik eginiko beste azterlan batzuek diote familiaren estatua eta ezaugarriak ez direla seme-alaben itxaropenetan eragina duten faktore bakarrak, eta beste alderdi eta baldintza batzuek ere izan dezaketela eragina, hala nola gizarte-inguruneak, auzoak, adiskide-sareak edota lan-merkatuak ematen dituen pizgarriek (Cebolla & Martínez de Lizarrondo, 2015). Ildo berean, Carrascok, Pàmiesek eta

Bertranek (2009) diote familien eta eskolen arteko harremana ere kontuan hartzeko faktorea dela, lagungarri eta eragingarri delako familia migratzaileen seme-alaben gizarteratze-prozesuan eta hezkuntza-errendimenduan. Horrez gain, Carrascoren iritziz (2011) kontuan hartu beharrekoa da faktore instituzionalek sortzen duten eragina ere; adibidez, ikasle atzerritarrei egokitzen zaizkien hezkuntza-ibilbideek duten eragina (Carrasco, 2011).

Alde horretatik, ILSEG proiektuak gai hori izan du aztergai eta jasotako datuek diote aita eta ama immigranteek mendeko postuak betetzen dituztela Espainiako lan-merkatuan, eta, hezkuntza-mailari dagokionez, %39k ez duela bigarren hezkuntzako graduaziorik eta %10,4k baino ez duela unibertsitate-titulua. Datu horiek gorabehera, ordea, gurasoek hezkuntza arloan itxaropen handiak dituzte seme-alabekiko; hain zuzen, %48,5ek uste du seme-alabek unibertsitate-tituluren bat edo graduondokoren bat lortuko dutela. Gainera, %87,4 gustura daude seme-alabek jasotako heziketarekin, eta %90,8k uste du bertako familietako seme-alabek adinako aukerak izango dituztela gizarte-mugikortasunerako (Aparicio & Portes, 2014).

Bestalde, Cebollak eta Martínez de Lizarrondok (2015) Nafarroako Foru Erki-degoko kasua aztertu dute, eta *immigranteen baikortasunaren paradoxa* deritzon oinarritu dute beren analisian. Horren arabera, familia immigranteen seme-alabek beren egoera sozio-ekonomikoaren arabera legokiekena baino itxaropen handiagoa dute eskola-errendimenduetatik (Kao & Tienda, 1995). Eta ikerketaren emaitzak baieztatu egiten du hipotesi hori.

Eztabaida horren muinean dagoen sakoneko arazoa da gizarte-desorekak zenbaterako eragina duen immigranteen seme-alaben errendimendu akademikoan. Desoreka horren osagaietako bat sozio-ekonomikoa da, baina, horrez gain, agerikoa da jatorriaren arabera osagai etnikoa eta/edo arrazari loturikoa ere. Álvarez de Sotomayorrek (2011) gai hori bera jorratu du, eta galdetzen du ea hezkuntza-errendimenduan dauden aldeak klase-jatorriaren edo jatorri etnikoaren ondorio diren. Galdera horren oinarrian soziologiaren planteamendua azaltzeko: alde batetik, familiaren egoera ekonomikoan oinarritzen direnak eta, bestetik, ezaugarri kulturaletan azpimarra egiten dutenak. Alde horretatik, jatorri etnikoa aipatzen duelarik, Álvarez de Sotomayorrek (2011) immigranteen jatorriko berezko kultura-ezaugarri guztiak hartzen ditu aintzat.

“Alabaina, hausnarketa horrek ez ditu kontuan hartzen Colemanek aipatutako beste bi esplikazio. Alde batetik, gurasoen giza kapitalarekin loturikoa. Kapital hori gurasoen hezkuntza-mailaren arabera neurtzen da, eta aurreko bi mekanismoen adierazletzat edo proxy-tzat erabiltzen da; izan ere, aurrerago ikusiko dugunez, gurasoen giza kapitalaren adierazle horrek argi bereizteko moduan eragin dezake seme-alaben errendimenduan. Eta bestetik, bestelako esplikazio mota bat, aurrekoak ez bezala halabeharrez gizarte-klasearekin

loturarik ez duena eta pixkanaka lekua egiten joan dena literatura espezializatuan. Gurasoek seme-alaben hezkuntzan duten inplikazioari buruzko esplikazioez ari naiz, eta horien artean kapital sozialaren kontzeptuan oinarritzen dena azpimarratzen da hemen” (Alvarez de Sotomayor, 2011, p. 27).

Ateratako ondorioen artean, egile horrek dio familien baldintza sozio-ekonomikoak direla faktore garrantzitsuena hezkuntza-esparruan sortzen diren aldeak eta desorekak azaltzeko, baina faktore hori ez dela diferentzia guztien sorburua, eta, beraz, ezinbestean beste batzuk ere hartu behar direla aintzat.

Heath, Rotheron eta Kilpik (2008) Europako hainbat herrialdetan bigarren belaunaldien, haien hezkuntza-errendimenduaren eta lan-merkatuan duten posizionamenduaren egoera aztertu duten hainbat lanen analisi zabala egin dute, eta analisi horren ondorioetako bat da immigranteak desabantaila-egoeran daudela, hezkuntza-errendimendu apala dutelako eta lan-merkatuaren egituran beheko mailetan daudelako.

Alde horretatik, Álvarez de Sotomayorrek (2011) Heath, Rotheron eta Kilpik-
ren lana (2008) aztertu du, eta zehaztu du, bigarren belaunaldien eskola-
errendimenduaren harira, Europan hiru egoera mota bereiz daitezkeela herrial-
deen arabera. Lehenik eta behin, Belgikan, Frantzia eta Alemanian, 1960ko
eta 1970eko hamarkadetan Europa Hegoaldeko herrialdeetatik (Portugal, Ita-
lia, Espainia eta Jugoslavia ohia) emigratu zuten familia etorkinen bigarren be-
launaldiek hezkuntza arloan izan dezaketan desabantaila familien jatorri sozio-
ekonomikoarekin dago lotuta. Bigarrenik, Britainia Handian, Belgikan, Dani-
markan eta Norvegian bizi diren turkiar, magrebtar eta pakistandar jatorriko
familien bigarren belaunaldiei dagokienez, familien jatorri sozio-ekonomikoa
hezkuntza arloko zenbait desorekaren sorburua da baina ez guztiena, eta tur-
kiarrek Holandan eta Alemanian eta magrebtarrek Frantzia duten desaban-
taila ia erabat jatorri sozio-ekonomikoaren ondorioa da. Hirugarrenik, Britainia
Handian, indiarren eta txinatarren hezkuntza arloko abantaila hainbat aldagai-
ren ondorio da, ez soilik gizarte-klasean duten posizioaren ondorio.

4

Bigarren belaunaldiak eta identitatea

Familia migratzaileen seme-alaben identitatea alderdi garrantzitsua da migrazioen soziologian, eta loturik dago gizarteratze-prozesuarekin. Identitatearen dimentsioa oinarritzko dimentsioa da, eta immigratuen integrazio ekonomiko, sozial eta kulturala osatzera dator (Terrén, 2011, p. 3)

Alde horretatik, zehaztu beharrekoa da kidetasun nazionalaren inguruko jarre-rak aztertu izan direnean, jarrera horiek identitate etnikoaren garapenarekin lotzeko joera dagoela (Terrén, 2011), eta analitikoki beharrezkoa dela identitate etnikoa eta identitate nazionala bereiztea.

Ikuspegi teorikotik, bigarren belaunaldien identitate-garapena batez ere bi ikuspegiren esparruan aztertu izan da:

1. Lehena eta klasikoena gizarteratze-eredu asimilazionistarekin loturik dago. *Straight-line model* edo eredu linealaz ari gara. Horren arabera, denbora igaro ahala, akulturazio-prozesuak bigarren belaunaldien kultura-asimilazioa sortzen du, eta horrek lehen belaunaldiaren identitatea osatzen duten elementu sinbolikoak ezeztatzen ditu. Hori dela eta, hala dio Terrenek:

“Horrenbestez, onartzen bada gizabanako baten identitate etniko eta kulturalaren parte dela kidetasun nazionalaren sentimendua, tesi klasiko horren arabera espero daitekeena da immigranteen ondorengoak, pixkanaka, identifikatuago sentituko direla harrerako herrialdearekin edo herrialde horretako kide sentituko direla” (Terrén, 2011, p. 103).

2. Bestalde, asimilazionismoa ezbaian jarri zen modu berean, eredu lineala ere auzitan jarri dute hainbat ikerketak eta azterlanek. Egiten zaion kritika nagusia da eredu lineal hori ez dela beti betetzen. Bigarren ikuspegi kritiko honen arabera, bigarren belaunaldietan badira kulturaz gairik

identitate mistoak edo anitzak. Hala, denboraren joanak ez du zertan lehen belaunaldiaren identitatea galtzea ekarri; aitzitik, egiaz gertatzen dena da jatorriko identitatea osatzen duten erreferente sinbolikoekiko atxikimendua eta lokarriak ahultzen joaten direla baina ez direla desagertzen: hain zuzen, erreferente horien osagaiak eta intentsitateak gorabeheratsuak dira, eta harrerako gizarteko erreferente sinboliko berriekin nahasten dira.

5

Bigarren belaunaldiak eta eskola-segregazioa

Ikasle etorkinen eskola-segregazioa da bigarren belaunaldien gaian kezka sozial eta politiko nagusietako bat. Gizartean kezka sortzen du ikasle etorkinak ikastetxe jakin batzuetan pilatzeak –normalean titulartasun publikoko zentroetan– eta pilaketa hori ikasleen eskola-errendimenduarekin lotu ohi du jendeak. Hala dio Lópezek:

“Eskola-segregazioak kezka sortzen du, harrerako gizartean integrazio-prozesua oztopatzen duelako; izan ere, atzerritar jatorriko ikasleen eta bertakoen hartumana galarazten du eta, horren ondorioz, bi taldeen arteko gizarte-sareak sortzea zailtzen du” (López D. , 2011, p. 555).

Bestalde, zehaztu beharrekoa da eskola-segregazioa estu loturik dagoela bizileku-segregazioarekin eta horien eraginez agerian geratzen direla espazioarekin eta biztanleriaren ordezkapenarekin zerikusia duten zenbait dinamika (Massey & Denton, 1988; Fullaondo, 2008). Alde horretatik, Valientek (2008) azaltzen du ikasle atzerritarren pilaketa gertatzen denean bertako hainbat ikaslek beste ikastetxe batzuetara jotzen dutela, bereziki herrian sare publikoa eta pribatua daudenean. Bestalde, nabarmentzekoa da bizileku-segregazioaren eta eskola-segregazioaren mailak ez direla parekoak: Schindlerren arabera (2007), eskola-segregazioaren indizeek bizileku-segregazioaren indizeek baino segregazio-balio handiagoak adierazten dituzte.

Zonifikazio-politikak eta ikastetxea esleitzeko politikak izaten dira ikasleen eskola-banaketan eta, beraz, segregazio-mailan eragiten duten faktore nagusietakoak. Alegre, Benito eta Gonzálezek (2008) Kataluniako kasuan aztertu dute gai hori eta ondorioztatu dute zonifikazio-ereduek eragin handia dutela. Hala, egile horiek diote eragin-eremu bakoitzerako eskola bakar bat esleitzen duten ereduek eskola-segregazioa areagotzen dutela. Beste eredu batzuek, aldiz, segregazio hori murrizten laguntzen dute, batez ere ikastetxean

sartu ahal izateko baldintza objektiboak ezartzen dituzten ereduak. Horrela gertatzen da, adibidez, eragin-eremu berean eskola publikoak nahiz pribatuak eta/edo itunduak esleitzen direnean. Ikasle etorkinak eskola jakinetan pila-tzeak hezkuntza-errendimenduan dituen ondorioei dagokienez, Garridok eta Cebollak (2010) PISA emaitzetan oinarritutako azterlan batean diote eskola-errendimenduaren kalte erantsi bat dagoela ikasle etorkinen kopurua handia den kasuetan. Alabaina, zehazten dute eragin negatibo hori apaldu egiten dela azterketa horretan zenbait aldagai kontrolatzen direnean, hala nola ikastetxeen ezaugarriak (titulartasuna), aiten eta amen hezkuntza-maila eta ikasleen beste zenbait faktore indibidual. Dena dela, Garridok eta Cebollak (2010) ondorioz-tatzen dute egon badagoela lotura ikasle etorkinen kontzentrazio-mailaren eta eskola-errendimenduaren artean.

Bestalde, Carrasco et al. egileek (2008), eztabaida horretan beren ekarpena egite aldera, eskola-segregazioa modu sakonagoan aztertzen dute eta eskola barneko segregazioaren ondorioetan jartzen dute arreta:

“Hori dela eta, hezkuntza arloko desoreketan eragina duten prozesu sozialen ikuspegitik, aintzat hartu behar da eskola-arteko segregazioa, nola ez, baina horrez gain, kontuan hartu behar dira hezkuntza-erakundeetan ikasleek eskura dituzten ibilbideak ere, hezkuntza-inklusioko helburuei begira eskola barneko segregazioaren prozesuak eta ondorioak ulertu ahal izateko” (Carrasco et al., 2011, p. 370).

Carrasco et al. egileen iritziz (2011), hierarkizazio- eta mailakatzeko-egituretan oinarritzen diren ikastetxe barneko hezkuntza-antolaketak (Valiente, 2008) (Schindler, 2007) (Alegre, Benito, & González, 2008) (Garrido & Cebolla, 2010) baldintzatu egiten du ikasleen ikasketa- eta gizarteratze-prozesua (Carrasco et al., 2011). Eta, alde horretatik, hainbat azterlanetan ateratako ondorioa nabarmentzen dute: hau da, ikasleen eta irakasleen beharrianak antolatzekeko helburuarekin ikasleak mailaka taldekatzeak hasierako posizioak berritu baino ez dituela egiten eta ez duela lortzen ikasketa- eta irakaskuntza-prozesuak eraginkorrak izatea.

BIBLIOGRAFIA

- Alba, R., & Holdaway, J. (2013). *"The Children of Immigrants at School. A Comparative Look at Integration in the United States and Western Europe"*. New York: New York University Press.
- Alba, R., & Nee, V. (2003). *Remaking the American main stream. Assimilation and contemporary immigration*. Cambridge: Harvard University Press.
- Alegre, M., Benito, R., & González, I. (2008). Procesos de segregación y polarización escolar: la incidencia de las políticas de zonificación escolar. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 12 (2), 1-26.
- Álvarez de Sotomayor, A. (2011). *El rendimiento académico de los alumnos inmigrantes en España: un estudio de caso. Tesis Doctoral*. Granada: Universidad de Granada.
- Aparicio, R. (2007). La integración de las "segundas generaciones" en Europa: El Estudio EFFNATIS (eficacia de las políticas de integración de los hijos de inmigrantes). In A. López, & L. Cachón, *Juventud e inmigración. Desafíos para la participación y la integración* (119-138). Kanarietako Gobernuaren Enplegu eta Gizarte-gaietako Saila, Gaztedia alorreko Zuzendaritza Nagusia.
- Aparicio, R., & Portes, A. (2014). *Crecer en España. La integración de los hijos de inmigrantes*. Barcelona: Obra Social "La Caixa".
- Barquín, A. (2009). De dónde son los hijos de los inmigrantes? La construcción de la identidad y la escuela. *Educar* (44), 81-96.

- Barquín, A. (2015). ¿Qué debe hacer la escuela con las culturas familiares del alumnado inmigrante? *Educar*, 51/2, 443-464.
- Berry et.al., J. (2006). Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation. *Applied Psychology*, 55 (3), 303-332.
- Carrasco et al., S. (2011). Segregación escolar e inmigración en Cataluña: Aproximaciones etnográficas. In F. García, & S. Carrasco, *Población inmigrante y escuela: conocimientos y saberes de investigación* (369-402). Hezkuntza Ministerioa.
- Carrasco, S. (2011). Segregación escolar e inmigración: Repensando planteamiento y alternativas. In F. García, & S. Carrasco, *Población inmigrante y escuela. Conocimientos y saberes de investigación* (271-287). Hezkuntza Ministerioa.
- Carrasco, S., Pàmies, J., & Bertran, M. (2009). Familias inmigrantes y escuela: Desencuentros, estrategias y capital social. *Revista Complutense de Educación*, 20 (1), 55-78.
- Cebolla, H., & Martínez de Lizarrondo, A. (2015). Las expectativas educativas de la población inmigrante en Navarra. ¿Optimismo inmigrante o efectos de escuela?. *Revista Internacional de Sociología*, 73 (1).
- Crul, M., Schneider, J., & Leslie, F. (2012). *The European second generation compared*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Etxeberria et al., F. (2012). Prejuicios, inmigración y educación. Actitudes del alumnado de secundaria. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 75 (26,3), 97-131.
- Fouassier, M., & Shershneva, J. (2014). Sistema educativo y población extranjera en el País Vasco. In G. Moreno ed., *Inmigración e impacto de la crisis. Anuario de la Inmigración en el País Vasco 2013* (115-128). Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua.
- Fullaondo, A. (2008). *Inserción y lógica residencia de la inmigración de la inmigración extranjera en la ciudad. El caso de Barcelona. Doktore-tesia*. Barcelona: Kataluniako Unibertsitate Politeknikoa.
- Fullaondo, A., Moreno, G., & Aierdi, X. (2015). Familias y descendientes de la inmigración en Euskadi: Una nueva propuesta de medición. *Espanian izan diren Nazioarteko Migrazioei buruzko VIII. Biltzarra*. Granada.

- Gans, H. (1992). Second-generation decline: Scenarios for the economic and ethnic futures of the post-1965 American immigrants. *Ethnic and Racial Studies*, 12 (2), 173-192.
- García, F., & Carrasco ed., S. (2011). *Población inmigrante y escuela: Conocimientos y saberes de investigación*. Madril: Hezkuntza Ministerioa.
- Garrido, L., & Cebolla, H. (2010). Rendimiento educativo y concentración de inmigrantes en las escuelas españolas: PISA 2006. *Presupuesto y Gasto Público*, 61/2010, 159-176.
- Grupo Interdisciplinario de Investigadores/as Migrantes. (2010). *Familias, niños, niñas y jóvenes migrantes. Rompiendo estereotipos*. Madril: IEPALA ARGITALETXEA.
- Gualda ed., E. (2010). *La segunda generación de inmigrantes en Huelva: estudio HIJAI*. Xativa: Estrella Gualda.
- Heath, A., Rethon, K., & Kilpi, E. (2008). The Second Generation in Western Europe: Education, Unemployment, and Occupational Attainment. *Annual Review of Sociology*, 34, 211-235.
- Kao, G., & Tienda, M. (1995). Optimism and Achievement: the educational performance of immigrant youth. *Social Science Quarterly* (76), 1-19.
- Kasinitz et al., P. (2008). *Inheriting the city: the children of immigrants come of age*. Cambridge: Harvard University Press.
- Liebkind, K. (1989). *New Identities in Europe: Immigrant Ancestry and the Ethnic Identity of Youth*. London: European Science Foundation series: "Studies in European Migration".
- López, A., & Cachón coord., L. (2007). *Juventud e inmigración. Desafíos para la participación y la integración*. Kanarietako Gobernuaren Enplegu eta Gizarte-gaietako Saila, Gaztedia alorreko Zuzendaritza Nagusia.
- López, D. (2011). Educación e inmigración en Cataluña: un estado de la cuestión. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 57 (3), 551-562.
- Massey, D., & Denton, N. (1988). The dimensions of residential segregation. *Social Forces*, 67, 281-315.
- Portes, A., & Rivas, A. (2011). The adaptation of migrant children. *The Future of Children*, 21(1), 219-246.

- Portes, A., & Rumbaut, R. (2001). *Legacies: the story of the immigrant second generation*. Berkeley: University of California Press.
- Portes, A., & Zhou, M. (1993). The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* (530), 74-96.
- Portes, A., Fernández-Kelly, P., & Haller, W. (2006). La asimilación segmentada sobre el terreno: La nueva segunda generación al inicio de la vida adulta. *Migraciones*, 19, 7-58.
- Schindler, B. (2007). Living and Learning Separately?: Ethnic Segregation of School Children in Copenhagen. *Urban Studies*, 44 (7), 1329-1354.
- Sewell, W., Haller, O., & Portes, A. (1969). The educational and early occupational attainment process. *American Sociological Review*, 34 (1), 82-92.
- Telles, E., & Ortiz, V. (2008). *Generations of exclusion: Mexican-Americans, assimilation, and race*. New York: Russell Sage.
- Terrén, E. (2011). Identidades desterritorializadas. El sentimiento de pertenencia nacional entre los adolescentes de familias inmigradas. *Papers*, 96 (1), 97-116.
- Valiente, O. (2008). ¿A qué juega la concertada?: La segregación escolar del alumnado inmigrante en Cataluña (2001-2006). *Profesorado: Revista de Currículum y Formación del Profesorado*, 12 (1).

Azkenaldiko migrazio-fenomenoek euskal errealitate soziokulturala aldatu dute. Gure gizarteko aniztasuna gero eta handiagoa da, eta orain arte izan ez ditugun erronkak jartzen dizkigu, kohesioarekin, integrazioarekin eta elkarbizitzarekin lotuta. Bizitzen ari garen aldaketak argitzeko, Ikuspegi – Immigrazioaren Euskal Behatokia Euskadin bizi diren jatorri atzerritarreko pertsonen seme-alaben fenomenoak ikertzen ari da, eta txosten hau da gai horri buruz egin diren azterketa teoriko garrantzitsuenetara egindako lehen hurbiltze laburra.

Dokumentu hau *Haur eta gazteen aniztasuna EAEn. (Oker izendatutako) bigarren belaunaldiak* izenburua duen ikerketaren zati bat da. Ikerketa horrek dibulgaziozko helburua du, eta ahal den alderdi guztietatik saiatzen da jatorri atzerritarra duten pertsonen seme-alaben fenomenoak aztertzen: alderdi teorikotik, datu soziodemografikoen azterketatik, pertsona adituen eta hezitzaileen ikuspegitik, euskal haurren eta gazteen nahiz haien familien ikuspegitik, bai eta euskal gizarte osoaren ikuspegitik ere.

